

**VAN INDIA NAAR DE PLANEET MARS:
de fantastische reizen van een meervoudige persoonlijkheid**

Ludo Noens

In 1899 verscheen in Zwitserland het curieuze boek *Des Indes à la Planète Mars* van Theodore Flournoy (1854-1920), arts, psycholoog en filosoof uit Genève. Deze uitgesponnen studie belicht de excentrieke mentale prestaties van Hélène Smith, een trancemedium dat in het toenmalige spiritistische milieu bijzonder aanzien genoot.

Het 19de-eeuwse spiritisme – als beweging ontstaan na de veelbesproken poltergeistmanifestaties binnen het Amerikaanse gezin Fox in 1848 – heeft een voortrekkersrol gespeeld in de ontwikkeling van de dieptepsychologie. Uit het onderzoek en de artikels van de academische *Society for Psychical Research* aangaande spiritistische en andere paranormale fenomenen, ontstond het begrip *Subliminale Zelf*.

De baanbrekende Britse parapsycholoog Frederic Myers (1843-1901) onderscheidde het persoonlijke of supraliminale zelf van het boven-zinnelijke Subliminale Zelf, grond van het neuronaal ingeperkte persoonlijke zelf. Het veelomvattender, niet aan de ruimte-tijd gebonden, meestal gesluierde Subliminale Zelf zou de bron zijn van allerhande paranormale fenomenen. Onafhankelijk van het fysieke brein zou dit Zelf het afsterven ervan overleven (gelijkaardige ideeën circuleerden eerder al in theosofische kringen).

Het begrip *onbewuste* dat met deze visie samenhang, ging de basis vormen van de freudiaanse psychoanalyse. Wat de mainstream psychopathologen betrof, die bleven de vaak onthutsende fysische en psychische anomalieën in de spiritistische seancekamer verklaren als merendeels bedrieglijke acrobatieën van een gelegenheidshysterica.

De 'subliminale' kijk van Flournoy op het onbewuste werd later overschaduwd door Freuds succesvolle opvattingen, maar hij beïnvloedde wel de archetypendoctrine van zijn landgenoot Carl G. Jung. De meervoudige persoonlijkheidsrevival van de jaren tachtig en negentig van de 20ste eeuw maakten de specifieke ideeën van Myers en Flournoy echter opnieuw actueel.

Theodore Flournoy onderscheidde zich van de andere toenmalige academische onderzoekers van het spiritisme door zijn uiterst kritische benadering van, en tegelijkertijd onpartijdige openheid voor verschijnselen die de bekende natuurwetten leken te tarten. Het Hamletprincipe ('Alles is mogelijk') indachtig begon hij in 1895 met een onderzoek dat hemzelf niet alleen zou confronteren met een 'vorig leven als Indiase prins, maar bovendien met volkeren en talen van de planeet Mars en nog verder'...

HÉLÈNE SMITH

Haar ware naam was Catherine Élise Müller (1861-1929). Zij was toen dertig, mooi, intelligent, ongehuwd en werkte als verkoopster in Genève. In haar vrije uren werd ze Héléne Smith, een talentrijk en succesvol trancemedium. Zij blonk niet zozeer uit in het uitlokken van objectief paranormaal vertoon zoals levitatie, fantomen en lichtverschijnselen, maar in het channelen van overledenen en onstoffelijke entiteiten. In tegenstelling tot de meeste van haar collega's, zocht Héléne Smith nooit haar toevlucht tot bedriegerij; zelf was ze vast overtuigd van de authenticiteit van *channeling* en ze ervaarde zichzelf als een uitverkoren 'spreekbuis' voor geesten van gene zijde.

De mediamieke kwaliteiten van Héléne werden opgevangen door Théodore Flournoy. De geïntrigeerde professor nam contact met haar op, wat uitliep op een vier jaar durend onderzoek naar haar paranormale gaven.

In de loop van die tijd kreeg Flournoy uit de mond van Héléne verklaringen te horen die alsmaar kleurrijker werden, en die de nuchtere hoogleraar niet zelden van zijn à propos brachten. Niet in het minst toen op een dag bleek dat hijzelf een romantische rol speelde in Hélénes fantastische universum.

Flournoy bracht Héléne door middel van hypnose in trance. Tijdens de sessies

manifesteerden zich via het medium mettertijd de volgende 'personages':

- 1) bewoners van de planeet Mars die zich via Héléne uitdrukten *in hun eigen Martiaanse taal*;
- 2) Simandini, dochter van een Arabische sjeik die 600 jaar geleden leefde; favoriete van Hindoe prins Sivrouka Nayaka van Kanara. Deze Simandini bleek een vorige incarnatie van Héléne zelf te zijn;
- 3) de onfortuinlijke Franse koningin Marie Antoinette; ook al een eerdere incarnatie van Héléne Smith;
- 4) en ten slotte 'Leopold', de spirituele gids, beschermer en trooster van Héléne. In zijn meest recente aardse leven was Leopold Jozef Balsamo, alias de magiër/charlatan Cagliostro, 'minnaar' en raadgever van Marie-Antoinette. Leopold werd korte tijd voorafgegaan door gids 'Victor Hugo', die echter al vlug door eerstgenoemde terzijde werd geschoven.

LEOPOLD

De spirituele gids of *controle* van het medium mengde zich geregeld in haar Grote Verhalen via 'raps' (klopgeluiden), seinen met Hélénes willige wijsvinger en automatisch schrift. Het gebeurde weleens dat Leopold zich

vlakaf 'vereenzelvigde' met de gehypnotiseerde Hélène, maar vaker leverde hij commentaar en 'keek hij mee' als *co-conscience*.

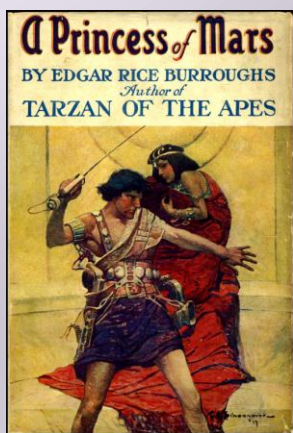
Volgens Flournoy verscheen de autoritaire figuur van Leopold voor het eerst expliciet binnen de spiritistische Mme N.-groep, waarbij Hélène indertijd was aangesloten (Leopold wilde toen niet dat zijn protegée aan een relatie begon met iemand van de groep).

Maar Leopold/Cagliostro was al eerder in het leven van het medium verschenen toen ze zich eens seksueel bedreigd had gevoeld. Tijdens een latere seance vertelde Leopold zelfs dat hij de onbekende was geweest die tussenbeide was gekomen toen Hélène/Élise als doodsbang tienjarig meisje op straat was aangevallen door een grote hond. Hij liet pas vier jaar later opnieuw van zich horen, omdat Hélène dan in 'adequatere fysieke conditie' verkeerde.

Flournoy noteerde hoe de aanvankelijk vage Leopold zich geleidelijk ontplooipte tot een substantiëlere persoonlijkheid, volgens hem onder invloed van zijn suggestieve vragen en reacties. Tijdens zijn vereenzelviging met juffrouw Smith sprak Leopold/Cagliostro met een lage mannenstem en een Italiaans accent. Hij toonde een eigen lichaamstaal en schreef in een particulier handschrift. Meestal was Hélène dan 'afwezig', maar het gebeurde weleens dat ze medebewust zijn aanwezigheid 'in zich voelde'.

DE MARTIAANSE CYCLUS

Over de planeet Mars en haar bewoners werd veel gesproken in die tijd. De Italiaanse astronoom Giovanni Schiaparelli had al zijn omstreken 'Marskanalen' ontdekt en de Britse schrijver H.G. Wells voerde in zijn populaire roman *The War of the Worlds* (1898) oorlogszuchtige Marsbewoners op. In Frankrijk had de astronoom en spiritist Camille Flammarion eerder een werk gepubliceerd waarin sprake was van toekomstige contacten met Martianen.

Vijftien jaar na de verspreiding op de Amerikaanse markt van Flournoy's studie over Hélène Smith, verscheen van Edgar Rice Burroughs (schepper van de onsterfelijke *Tarzan of the Apes*) de SF-roman *A Princess of Mars* (1917). Daarin valt de uitgeputte legerkapitein en goudzoeker John Carter in comateuze toestand neer in een hete spelonk in Arizona. Zijn astraal lichaam (of etherisch dubbel) maakt zich plots los van zijn fysieke lijf en hij zweeft door de ruimte weg naar de rode planeet, alwaar Carter tussen krijgshaftige Martianen de meest fantastische avonturen zal beleven.

Mogelijk heeft E. R. Burroughs zich geïnspireerd op passages in het boek van Flournoy, want juffrouw Smith was Carter op identieke wijze naar Mars voorgereisd.

Dit gebeurde voor de eerste keer tijdens een seance in november 1894. In oktober van dat jaar was Hélénes hulp ingeroepen door de weduwe Mirbel,

die gebukt ging onder het verdriet over de recente dood van haar zeventienjarige zoon Alexis. Tijdens de tweede seance in dat verband zag Hélène in trance plotseling op zeer grote afstand een helder licht schitteren. Ze kreeg hartfibrillaties, gevolgd door een ijl gevoel in haar hoofd. Toen leek ze eensklaps los te komen van haar fysieke lichaam. Aanvankelijk zweefde ze door een dichte mist, eerst blauw, dan roze, dan zwart kleurend, tot ze een alsmaar groter wordende ster begon te naderen, ster die na Hélénes landing de planeet Mars bleek te zijn.

Verrassing. Op Mars wonen precies dezelfde mensen als op de aarde. Mannen en vrouwen lopen rond in unisekskledij en dragen schijfvormige hoeden. Er glijden koetsen zonder paarden of wielen voorbij, vonken verspreidend als ze langskomen. En hier, in een vergaderzaal op de rode planeet, ziet Hélène de overleden Alexis Mirbel zitten: hij blijkt ondertussen terug geïncarneerd te zijn als Martiaan...

MARTIAANSE LANDSCHAPPEN

Het contact met Mars wordt een tijdje verbroken. Maar tijdens een seance in februari 1896 komt de Martiaanse moeder van Alexis het medium halen met een onzichtbare 'kleine wagen zonder wielen' en ze zweven ermee naar de rode planeet. De moeder heeft voor het eerst Martiaans gesproken, woorden die door Hélène op de zitting worden herhaald:

'Mitchma mitchmon mimini tchouainem mimatchineg masichinof mézavi patelki abrésinad navette naven navette mitchichénid naken chinoutoufiche...'

Mevrouw Mirbel (aanwezig op de seance) krijgt even later de gelegenheid een gesprek te voeren met de Martiaanse Alexis, gechannelled door Hélène. Maar deze Alexis spreekt nu eveneens Martiaans en de ongelukkige moeder begrijpt niets van zijn bizarre woordenvloed.

Kort na deze confrontatie zal de zeer jonge Martiaanse Alexis eveneens sterven en later terug opduiken als de onstoffelijke entiteit Esenale. Het is Esenale die voortaan de vertaling van het Martiaans naar het Engels op zich zal nemen.

Ondertussen blijkt Hélène 's morgens, na het ontwaken, regelmatig visioenen van Martiaanse landschappen door te krijgen. Ze begint die taferelen (met huizen en mensen) zeer expressief en gedetailleerd te schilderen.

Wat haar in het bijzonder aantrekt is de woning van ene Astané, een geelgeklede magiër die zich soms voortbeweegt op een soort draagbare

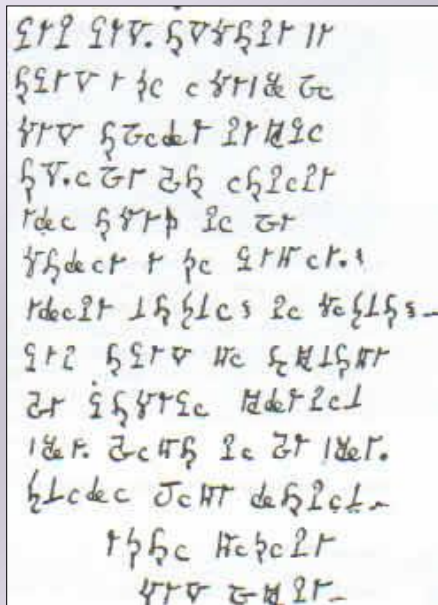

straalmotor waaruit rode en gele vlammen ontsnappen. Volgens Leopold is deze Astané de Martiaanse reïncarnatie van Kanga, een fakir die een rol speelde in een vorig leven van Hélène als Indiase prinses!

MARTIAANSE TAAL

De taal van Mars laat zich kennen langs de volgende kanalen:

- 1) rechtstreeks gesproken via channeling of vereenzelviging;
- 2) automatisch schrift;
- 3) het nazeggen door Hélène van gehoorde woorden (die vervolgens door Esenale in het Frans worden vertaald);
- 4) het lezen (en opschrijven) van 'geziene' woorden en zinnen.

Wat opvalt is het originele Martiaanse alfabet en de (op het eerste zicht) vreemde woordenschat; maar de zinsbouw is flagrant geënt op het Frans. De Martiaanse woorden blijken bij nader inzien vaak een gelijkkluidende fonetica en eenzelfde aantal lettergrepen te hebben als hun Frans equivalent. De stijl is over het algemeen sentimenteel-dichterlijk.

Als voorbeeld hier de woord-na-woord-vertaling van de volgende fonetisch neergeschreven zin.

Véchési tésée polluni avé métiche é vi ti bounié seïmiré ni triné: Voyons cette question vieux homme; à toi de chercher, comprendre et parler.

Het geheel toont wel een redelijk complexe samenhang en een innerlijke logica.

Flournoy komt tot de conclusie dat dit alles de onmiskenbare fabricatie is van een *alter* of afgesplitste persoonlijkheid van het medium in kwestie. Al vreemd genoeg, want Hélène herinnert zich later werkelijk niets meer van wat ze in trance gezegd heeft, noch herkent of begrijpt ze de onvertaalde zinnen die men haar voorlegt. Zeker is dat zij in het gewone leven het gladde gevoel voor taalspelletjes van haar nevenpersoonlijkheid volledig mist.

Opmerkelijk is dat de 'Martiaanse taal' geen enkel kenmerk van het Duits draagt, enige taal waarmee Hélène redelijk vertrouwd was (wat blijkbaar niet van 'de Martiaan' kan gezegd worden). Wie méér van talen afwist, was dan weer Hélénes Hongaarse vader, die zich zelfs kon behelpen in het Grieks en in het Latijn.

Tijdens een latere seance met Flournoy doemt er plotseling de aanzet op tot een nieuwe, ditmaal volkomen vreemdslachtige taal. Ze wordt gesproken, zo blijkt, door de dwergachtige bewoners van een onbekende planeet voorbij Mars...

DE HINDOE CYCLUS

Hélénes tweede Grote Verhaal is dat van haar vorige leven als Indiase prinses. De drie Cyclussen volgen elkaar overigens niet afgerond op, maar

ontvouwen zich van seance tot seance door elkaar, zonder vermenging en met behoud van hun respectieve innerlijke logica.

Een eerste visioen aangaande de Hindoe cyclus ervaart H el ene tijdens een zitting in 1894. Op een latere seance met Flournoy krijgt H el ene op een bepaald ogenblik een zogeheten 'negatieve hallucinatie' van hem. Dit verschijnsel slaat op het wegvallen van (een deel van) de objectieve omgeving voor de persoon in trance. H el ene ziet dan een jonge, zwartharige vrouw verschijnen die cryptische gebaren maakt voor de 'lege' stoel van Flournoy. Al vlug blijkt dat het om Simandini gaat, een vorige incarnatie van het medium.

Later w ordt H el ene Simandini: 'zij' wordt 'ik'. Soms is er sprake van een dubbelbewustzijn; H el ene '*... haarzelf zijnde en iemand anders*', aldus Flournoy. Maar is deze formulering juist als het gaat om een vorige incarnatie?

Simandini/H el ene begint dan door middel van pantomimespel taferelen uit haar vorige leven in India uit te beelden, volgens Flournoy op een zeer gracieuze, coherente en overtuigende wijze. Het verbaast hem hoezeer dit allemaal verschilt van Hélénes gewone lichaamstaal. Tussendoor spreekt Simandini ook nog iets dat inderdaad op Indisch lijkt. Bij gelegenheid schrijft ze zelfs een zin in Arabisch schrift op.

Wie was dan deze Simandini?

Zij leefde eind 14de eeuw en was de dochter van een Arabische sjeik. Ze werd de elfde vrouw van de Indiase prins Sivrouka Nayaka van de provincie Kanara. In 1401 liet Sivrouka het fort van Tchandranguiri bouwen. Na de dood van haar prins werd Simandini levend verbrand, zoals daar toen de gewoonte was. Tijdens de seances met betrekking tot de Hindoe cyclus komen ook regelmatig de fakir Kanga, de dienstmeid Ad el en het aapje Mitidja ter sprake.

Maar wat uiteraard het meeste indruk op Flournoy maakt is Simandini's verzekering dat hijzelf in een vorig leven niemand minder is geweest dan... prins Sivrouka Nayaka!

DE MARI ES

Die Hindoe taal van H el ene/Simandini lijkt in menig opzicht op Sanskriet; sommige herkenbare woorden passen inderdaad bij de visueel waarneembare context waarin ze worden uitgesproken...

Theodore Flournoy gaat meteen op zoek naar historische bronnen over India om eventueel iets te vinden dat overeenkomt met wat het medium zoal verzekert tijdens de seances. Na lang zoeken stoot hij tot zijn verbijstering in een obscuur zedelijk werk uit 1828 van ene De Mari es op de volgende onthutsende passage:

'Le Kanar  et les provinces limitrophes du côté de Delhy peuvent être regard s comme la G eorgie de l'Hindoustan; c'est là, dit-on, qu'on trouve les plus belles femmes (...) Tchandranguiri, dont le nom signifie montagne de la lune, est une vaste forteresse construite en 1401 par le rajah Sivrouka-Nayaca. Ce prince ainsi que ses successeurs furent de la secte des Dj ains...'

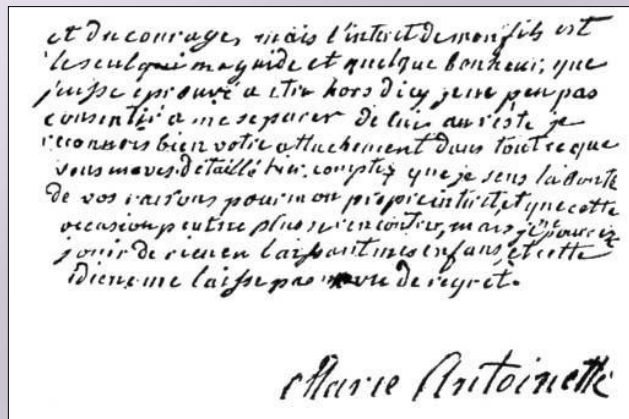
Weliswaar was de *Histoire générale de l'Inde ancienne et moderne, depuis l'an 2000 avant J.-C. jusqu'à nos jours* van De Mariés voor diens collega-historici redelijk verdacht wat betreft de authenticiteit van zijn bronnen. De zes delen waren echter al ten tijde van Flournoy zo moeilijk te vinden dat deze het uitgesloten achtte dat Héléne rechtstreeks hieruit haar informatie zou hebben geput.

Maar misschien had ze over deze passage iets vernomen als kind en was het onbewust in haar blijven voortleven. Een fraai voorbeeld van cryptomnesie dus? Zoals in het geval van Hélénes Arabische zin, die later een dedicatie bleek in een boek van een bevriende arts die Arabisch kende? Een finaal antwoord op dit raadsel kreeg Flournoy niet. Maar liever dan zijn toevlucht te zoeken in een occulte verklaring liet de kritische academicus die hij was de mogelijkheid open van een onbekende rationele verklaring...

MPS

Volgens Flournoy is het Marie-Antoinetteverhaal gebaseerd op een gravure die Héléne ooit te zien kreeg in het boek *Mémoires d'un médecin* van de Franse schrijver Alexandre Dumas. Evenals bij de Simandini-episode wordt hier een indrukwekkend pantomimespel opgevoerd: de met Héléne vereenzelvigde koningin Marie Antoinette evocert haar weelderige soirees in Versailles. Af en toe levert zij commentaar met een specifiek Frans accent. Experimenten van Flournoy wijzen uit dat de handen van Héléne/Marie Antoinette soms totaal ongevoelig zijn voor pijn-prikkels.

Ook hier worden volzinnen neergeschreven in een geheel verschillend handschrift. Maar bij controle blijkt dat het in nergens lijkt op dat van de historische Franse koningin.

Volgens Théodore Flournoy toonde zijn analyse van het geval Élise Müller/Héléne Smith aan dat er wel degelijk zo iets bestond als "psychisch polymorfisme"; wat men vandaag het meervoudige persoonlijkheids-syndroom noemt (De originele ondertitel van zijn boek luidt: *Etude sur un cas de somnambulisme avec glossolalie*).

Élise was als kind bijzonder angstig, schuw en gefrustreerd, vermoedelijke voedingsbodem van haar latere mentale stunts. De mediamieke vertakking van de persoonlijkheid onderscheidt zich van het klassieke MPS door zijn gecontroleerde vorm. Maar in beide gevallen zou het gaan om 'een creatief spel van het Subliminale Zelf, onder invloed van latente herinneringen (cryptomnesie)'.

Kortom, het resultaat van het in trance geactiveerde 'mythopoëtisch onbewuste', ook al zeer actief in onze alledaagse nachtelijke dromen.

Zelf gaf juffrouw Élise later – na lezing van Flournoy's boek – toe dat aangaande haar vorige levens en haar fantastische avontuur op Mars twijfel gerechtvaardigd was. Maar het objectieve karakter van haar geleidegeest Leopold stond voor haar buiten kijf.

Des Indes à la planète Mars kende meteen na het verschijnen een groot succes. Tussen de methodische en sceptische onderzoeker Flournoy en de spiritistische Élise Müller draaide het echter allemaal uit op onmin, gevolgd door een definitieve breuk. Uiteindelijk was er zelfs ruzie ontstaan over de opbrengsten van het fameuze boek...

PARANORMALE FACTOREN

Het onderzoek van Theodore Flournoy toonde de authenticiteit aan van het meervoudig persoonlijkheidssyndroom. In de psychiatrische literatuur wordt deze dissociatieve identiteitsstoornis omschreven als een vorm van hysterie waarbij de geest gesplitst lijkt in diverse persoonlijkheden (mannen, vrouwen en kinderen), waarvan slechts één te zijner tijd bewust het lichaam controleert.

In de parapsychologische literatuur hierover wordt soms gewag gemaakt van objectieve paranormale nevenverschijnselen die de scheppende boetsering van de persoonlijkheid begeleiden. Flournoy ging in zijn onderzoek van Héléne Smith op zoek naar dergelijke paranormale factoren. In hoeverre was er in haar geval sprake van?

Getuigenissen over 'apporten' van rozen en schelpen tijdens Hélénes vorige seances waren hem wel ter ore gekomen, maar daar kon hij moeilijk een eigen oordeel over vellen.

Evenmin viel er iets te zeggen over het verhaal van Hélénes moeder dat er in hun huiskamer eens sinaasappels waren gaan rondvliegen. Nog een dergelijk incident was dat Héléne tijdens een seance ooit zélf zou geleviteerd hebben.

Telepathie vormde in principe niet zo'n groot rationeel probleem voor Flournoy, maar in het geval Héléne Smith vond hij er weinig aanwijzingen voor. Enkele staaltjes van haar helderziendheid konden misschien hierdoor verklaard worden (hoewel cryptomnesie aannemelijker leek).

Wat de verrassende kennis van Héléne betrof aangaande enkele feiten uit Flournoy's privéleven, daar ontdekte deze laatste inderdaad dat zijn moeder en de familie van Élise Müller tientallen jaren eerder contact met elkaar hadden gehad.

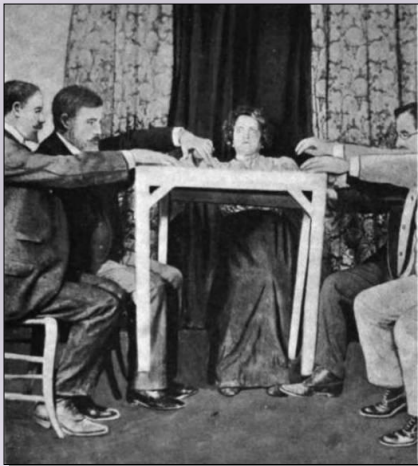
Het wekt dus geen verbazing dat Theodore Flournoy zich sceptisch en herhaaldelijk irritant halfslachtig bleef opstellen tegenover de 'paranormale gaven' van zijn medium.

Die reserve werd trouwens indertijd terecht geprezen door Marcel Hulspas van de Stichting Skepsis. Het populair-wetenschappelijke huisblad *Skepter* nam in maart 1997 diens bespreking op van een Nederlandse vertaling van Flournoy's studie.

'Flournoy concludeerde dat alle "herinneringen" en "reizen" teruggaan op bepaalde fasen uit haar (Élises) leven,' schreef Hulspas. 'Over haar paranormale gaven kon hij slechts melden: "ik ben zonder enig succes op zoek gegaan naar reële verschijnselen van die aard'.

De triomf van de toenmalige redacteur van *Skepter* zou volledig geweest zijn, ware er niet de volgende persoonlijke ervaring van Flournoy, beschreven in diezelfde studie (maar blijkbaar als 'lastig feit' ongeschikt bevonden om een plaatsje in de bespreking van Hulspas te krijgen).

De academicus Flournoy kwam er namelijk rond voor uit dat hij wel degelijk geloofde in telekinese en levitatie (*'La probabilité des mouvements d'objets sans contact a atteint pour moi un degré qui équivaut pratiquement à la certitude'*).

Een jaar voor het verschijnen van *Des Indes à la Planète Mars* was Flournoy uitgenodigd door de Franse Nobelprijswinnaar fysiologie Charles Richet om bij hem thuis een experiment bij te wonen met het toen veelbesproken Napolitaanse medium Eusapia Palladino. Daar was Flournoy onder *'des conditions de contrôle telles qu'il ne restait place pour aucun doute'* getuige van het verplaatsen van voorwerpen zonder fysiek contact.

'Depuis ce moment,' aldus Flournoy, *'je crois à la réalité de la télékinésie de par*

la contrainte de la perception, sensata et oculata certitudine, pour emprunter l'expression de Galilée.'

GELOVIG CHRISTEN

Wat ook niet aan bod kwam in de bespreking van Marcel Hulspas zijn de slotbedenkingen van Theodore Flournoy over een eventueel leven na de dood. Het gaat slechts om *overtuigingen*, maar ze plaatsen de kritische Zwitserse arts wel in een ander perspectief dan wat men ons hier wil opdringen.

De man bleek zich namelijk ook te laten kennen als een gelovig (protestant) christen, voor wie een individueel bestaan na de dood waarschijnlijk is, hoewel de wijze waarop hem overstijgt. Mogelijk gaat het wel om een voortbestaan van de persoonlijkheid in één of andere etherische vorm.

'Maar het is wel twijfelachtig,' vervolgt Flournoy, *'dat de boodschappen die doorkomen tijdens spiritistische seances afkomstig zijn van geesten van overledenen. Zo ook de boodschappen van Hélène.'*

Bij Hélène Smith vond hij toch enkele gevallen die de eeuwige dubbelzinnigheid in deze specifieke materie illustreren.

Zo kwamen tijdens een seance de geesten door van een burgemeester en een pastoor die rond 1839 in Chessenaz leefden, een dorp in het Franse departement Haute-Savoie. Op de zitting lieten de 'geesten' via automatisch schrift zelfs hun respectieve naam en handtekening achter.

Na controle van Flournoy bleken er in genoemde tijd en op de genoemde plaats wel degelijk een *syndic* of burgemeester Chaumontet en diens vriend pastoor André Burnier te hebben geleefd. Op oude documenten vond men hun handtekeningen terug. Die leken verrassend sterk op de neergepende tijdens de spiritistische seance met Hélène (boven en onder op de afbeelding)...

Referenties:

Théodore Flournoy, *From India to the Planet Mars; A case of Multiple Personality with Imaginary Languages*. Princeton University Press, New Jersey, 1994.

Théodore Flournoy, *Van India naar de planeet Mars*. Candide, Amsterdam, 1996.

Marcel Hulspas, *Van India naar Mars*. Skepter, maart 1997.

W.H.C. Tenhaeff, *Het Spiritisme*. Leopold, 's-Gravenhage, 1972.

Robert Tocquet, *Les pouvoirs secrets de l'homme*. J'ai Lu, Paris, 1974.

<http://survivalafterdeath.info/mediums/smith.htm>

E.R. Burroughs, *A Princess of Mars*. A.C. McClurg, US, 1917.